

שְׁמַרְוּ דְדַרְשֵׁוּ

(ד"ה א' כ"ח ח')

עקב

Issue 83

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

י"ט מנחם אב תשס"ז

”וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך...” (דברים י"א כ')

“And you shall inscribe them upon the doorposts of your house and upon your gates...”

The Mitzva of Mezuzah belongs to an exclusive set of Mitzvos that the Torah specifically prescribes the reward of longevity for the proper fulfillment of the Mitzva¹. Aside for this promise of longevity for oneself and his offspring, the Mitzva of Mezuzah contains another unique attribute. The Gemara in Menachos points out that this Mitzva attests to the unparalleled protection Hashem lovingly provides Klal Yisrael. Whereas a human king sits within the fortified confines of his palace surrounded by his guardsmen, Hashem כביכול stands guard outside every Jewish home, guarding His people from all harm².

The concept of Mezuzah as a protection for the home is mentioned numerous times in Chazal and the Rishonim³. Although it is clear that the Mezuzah acts as a safeguard against danger, one should not affix Mezuzos on his house only for this intent. The Rambam strongly chastises those who write names of Malachim etc. on their Mezuzos, as having warped the great Mitzva of Mezuzah into a mere mystical amulet for protection. Such people, states the Rambam, have no share in the World to Come⁴. Other Poskim warn that Mezuzos that are affixed only for the benefit of their protection have a damaging effect on that house⁵. The Chasam Sofer clarifies that the Rambam and others who censure the practice of affixing the Mezuzah for protection, were not referring to someone who affixes a Mezuzah to his house with the intention to fulfill the Mitzva of Mezuzah, even if this person is under the mistaken impression that the entire purpose of the Mitzva is merely for home protection⁶.

As with all Mitzvos, when necessary one is required to spend up to 1/5 of his wealth to fulfill the Mitzva⁷. The Minchas Chinuch states that the Mitzva of Mezuzah, being a constant Mitzva, may require one to go beyond the usual pecuniary limitation⁸. One who is unable to obtain a Mezuzah for his house may not dwell there unless he has nowhere else of his own to live⁹. Similarly, if one realizes on Shabbos that his Mezuzah is missing or invalid, if he has another place of his own to live he

¹ שו"ע יו"ד רפה, מצות עשה לכתוב פ' שמע (דברים ו, ד - ט) והיה אם שמעו (דברים יא, יג - כא) ולקבעם על מזוזת הפתח, וצריך לזוהר בה מאד; וכל הזהיר בה, יאריכו ימיו וימי בניו. ואם אינו זהיר בה, יתקצרו. ועל יומא יא ע"ב, תנו רבנן: בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין - חייבת במזוזה. פשיטא - מהו דתימא: ביתך - ולא ביתה, ביתך - ולא בתיהם, קמשמע לן. - ואימא הכי נמי! אמר קרא (דברים י"א) "למען ירבו ימיכם וימי בניכם", הני בעו חיי והני לא בעו חיי?, וכן בקידושין לד ע"א, ונקיש מזוזה לתלמוד תורה, לא סלקא דעתך, דכתיב: "למען ירבו ימיכם", גברי בעי חיי, נשי לא בעי חיי? ומבאר דקרא ד"למען ירבו קאי אדלעיל מיני" וכתבתם על מזוזת ביתך". ועל רש"י ע"ה"ת שם דמכלל הן אתה שומע לאו. ועל שבת ק"ה ע"ב. ובתורה מפורש רק עוד ב' פעמים: בכיבוד אב ואם כתיב: (דברים ה) למען יארכו ימך ולמען ייטב לך, ובשילוח הקן כתיב: (דברים כב) למען ייטב לך והארכת ימים. ועל קידושין ל"ט ע"ב.

² מנחות לג ע"ב, אמר רבא: מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר. מאי טעמא? רבנן אמרי: כדי שיפגע במזוזה מיד, רב חנינא מסורא אומר: כי היכי דתינטריה. אמר רבי חנינא: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם - מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרין מבחוץ, שנאמר: (תהלים קכ"א) ה' שומרך ה' צלך על יד ימיך. וכן בע"ז יא ע"א, אונקלוס בר קלונימוס איגריה. שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה, משכינהו בקראי, איגור... הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה, אמר להו: לא תשתעו מידי בהדיה. כי נקטי ליה ואזלי, חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא], אותיב ידיה עלה ואמר להו: מאי האי? אמרו ליה: אימא לן את. אמר להו: מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרין אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה, עבדיו מבפנים והוא משמרין מבחוץ, שנאמר: (תהלים קכ"א) ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם, איגור. תו לא שדר בתריה.

³ ע' שבת (ק"ה ע"ב) דלמ"ד אחת בעון מזוזה בניס מתי, ובעיון יעקב שם מבאר דהיינו מטעם דמזוזה שומרם ממזיקין. וע"ש בתוס' ישנים דאפי' אם הפקיע מעליו החיוב מ"מ אין לו השמירה, וכן דייק הגר"ח קניבסקי שליט"א במס' מזוזה ס' רפ"ה ס"א בבבא"ה. ובתיקוני זוהר (ס"ו א') איתא דמזוזה אותיות "זז-מות" שמבטל מיתה והיזק. וע"ע בירושלמי פאה פ"א ה"א במעשה דארטובן ורבי, והובא ברבינו בחיי פ' ואתחנן ובספרו כד הקמח ערך מזוזה. (ואגב בענין מעשה זה האיך שלח רבי מזוזה לעכו"ם, ע' פני משה שם, ושאלת יעב"ץ (ח"ב ס' קכ"א) ובס' יד שאול (יו"ד ס' רצ"א סק"ג), שו"ת גינת ורדים (או"ח כלל ב' ס' כח), ופרד"י החדש ואתחנן אות י"ד). ועל מהרש"א במנחות שם, ועל מש"כ הגר"ח ק"ק בפרשה סדורה על מס' מזוזה (ס"ו ס' ס"ו), שדייק ממעשה דאנשי בית מונבז (מנחות ל"ב ע"ב) דגם כשאין חיוב מזוזה היא משמרתו מהמזיקין.

⁴ רמב"ם (הל' מזוזה פ"ה ה"ד), אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא [א"ה]: יראה כוונתו למשנה אבות ד' ה' ע"ש בפ"י הרע"ב, ובמגן אבות במשנה ז', שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם. וע"ש בהג"מ שהביא ראשונים שבאמת נהגו כן, ודלא כהרמב"ם. ועל כס"מ.

⁵ שו"ת גינת ורדים חלק (או"ח כלל ב' סימן כח), ומניח מזוזה בפתחו לשמור את ביתו אין לו שמירה אלא סכין בעיניו ולא תמוש רעה מביתו. ועל שד"ח (מע' מ' כלל קי"ד) ומש"כ עליו בשו"ת קני תורה ח"ו ס' צ"ו אות ד', בענין המניח מזוזה שאינו חייב כדי שישמור עליו, כגון שוכר בחול' תוך ל' יום. שו"ת חת"ס (אה"ע ח"ב ס' צ' ד"ה ומ"ש עוד). ועל שו"ת דברי יהושע (ח"ג ס' נ"א אות ג'), ובס' שכל טוב על הל' מזוזה (אות רפ"ח).

⁶ כתובות נ ע"א, א"ר אילעא: באושא התקינו, המבזבז - אל יבזבז יותר מחומש. תניא נמי הכי: המבזבז - אל יבזבז יותר מחומש, שמא יצטרך לבריות. ועיון ברמ"א (או"ח ס' תרנ"ו ס"א) דאפי' במצוה עוברת אי"צ לבזבז יותר מזה. וע"ש במ"ב סק"ח. וכל המנ"ח על הרמ"א דבמזוזה אפשר דכיון דעובר עליה בכל רגע ורגע חייב לבזבז טפי. ועל ס' מזוזת מלכים (ס' י"א סק"ח), ובס' הבית (ס' כ' ס"ג).

⁷ פת"ש ס' רפ"ה בשם פמ"ג או"ח ס' ל"ח א"א ס"ק ט"ו. ועל שד"ח מע' מ' כלל קט"ו ד"ה הן אמת. ועל ס' עין התכלת (פא): שחולק על האבנ"ו יו"ד ס' שפ"א שאסר גם אם אין לו מזוזה ודירה אחרת. ועל מדרש רות (ב' כ"ב) עה"פ "באשר תליני אלי".

is required to leave the house that lacks a Mezuzah¹⁰. One is permitted to enter another person's house or building even if the owner did not affix Mezuzos¹¹.

One is required to place a Mezuzah on all of his doorways and not just on the main entrance to his home. Not all types of doorways require a Mezuzah. In order for a doorway to obligate the affixation of a Mezuzah, it must have a doorpost on the right and a lintel¹². According to the Rambam, it also must have a door¹³. (A door for this purpose is defined as anything that can close off the doorway when desired¹⁴.) When affixing a Mezuzah to a doorway that does not have a door, one should not make a Bracha¹⁵. If the doorway's lintel is the ceiling of the house (and the ceiling continues at an unaltered height past the doorway, no Mezuzah is required¹⁶. If the ceiling height changes at the point of the doorway, a Mezuzah may be required, albeit without a Bracha. (A Shailah should be asked.) A doorway that is only used exclusively as an emergency exit does not require a Mezuzah¹⁷.

One who owns his house is obligated Midoraysah to affix Mezuzos immediately upon moving in¹⁸. There are conflicting opinions in the Rishonim regarding if a renter is obligated Midoraysah in Mitzvas Mezuzah or only Midrabanan¹⁹. In either case, one who is renting his house is not required to put up Mezuzos for the first thirty days (until nightfall prior to day 31)²⁰. According to Tosfos, the reason for this thirty day exemption is because a person is not considered to be a permanent resident of a city until he has dwelled there for at least thirty days²¹. According to Rashi, a renter is not considered to be permanently living in the house for thirty days, since he may decide to back out of his lease²². The Poskim dispute regarding someone who rented a house for an extended period of time, particularly in a case where he signed a contract. Since in this case he is unable to retract on the agreement and leave, some Poskim state that the obligation of Mezuzah begins immediately²³. R' Moshe Feinstein זצ"ל paskens that in such a case one should put up Mezuzos right away without a Bracha, and recite the Bracha after thirty days. If possible, one should remove the Mezuzos at this time and reattach them with a Bracha²⁴.

The above Dinim of a renter are only applicable to someone who is renting a house in Chutz Laaretz. A renter in Eretz Yisrael is obligated to affix Mezuzos immediately upon entry²⁵. Chazal decreed so, as a way of encouraging Yishuv Eretz Yisrael – the inhabitation of Eretz Yisrael. The logic being that since one may not remove a Mezuzah from a doorway once it is affixed (except under certain circumstances, see below), the renter will be reluctant to move out once he has invested money in the purchase of Mezuzos. Even if he does decide to move and forfeit the Mezuzos, the house will easily be rented to another Jew since the house comes bundled with complimentary Mezuzos. In this way Chazal assured the stability of Yishuv Eretz Yisrael²⁶.

One who stays in a hotel (even in Eretz Yisrael²⁷) is not required to put up a Mezuzah during the first thirty days, since the reasoning of Yishuv Eretz Yisrael does not apply to a temporary hotel guest²⁸. Similarly one who is traveling in a train or bus is exempt for the first thirty days, even in Eretz Yisrael²⁹. The conclusion of most Poskim is that a bus, train or plane are not

¹⁰ חובת הדר (פ"א ס"ה). והביא שם דעת המקדש מעט שנכון שיפקיר ביתו בכה"ג, על שבת קל"א.

¹¹ שד"ח שם דאין עליו שום חיוב (חוץ מערבות), ועל חובת הדר שם שמספרים על גדול א' שהקפיד על זה, מסתמא מטעם מיגרד מילתא.

¹² שו"ע יו"ד רפז ס"א, אין הפתח חייב במזוזה אלא אם כן יש לו שתי מזוזות ומשקוף, ע"כ. והיינו להתחייב לכו"ע. ועל ט"ז.

¹³ שו"ע יו"ד רפז ס"א, הבית, אע"פ שאין לו דלתות, חייב במזוזה. ויש מי שפוסק. והיינו שיטת הרמב"ם דצריך דלתות ג"כ. וכל הש"ך שיקבע בלא ברכה.

¹⁴ ע' חובת הדר פ"ז הערה מ"ב.

¹⁵ ש"ך שם.

¹⁶ חו"ה שם בשם חזו"א. וע"ש שיש מסתפקין.

¹⁷ קונטרס המזוזה הובא בחו"ה פ"ו הערה ד'.

¹⁸ כן היא מסקנת כל הפוסקים, דרק שוכר פטור עד ל' יום. ופ' לדעת התוס (הובא לקמן) נראה דנחשב כבני העיר מיד. מיהו היינו דוקא אם כעתו לדור בה בקביעות,

אבל בית שאינו דר בה בקביעות פטור (חיי"א וקצ"ש"ע).

¹⁹ ע' תוס' מנחות מ"ד ע"א דמשמע דתלוי בב' תירוציו. ובתוס' ע"ז כ"א ע"א נקט כלשון ב' דהוה דרבנן גם לאחר ל' יום דדרשינן "ביתך". ודעת רש"י דהוה דאורייתא

(ע' פ"י בפסחים ד' ע"א).

²⁰ שו"ע יו"ד רפז סעיף כב, השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל, פטור ממזוזה שלשים יום. והשוכר בית בארץ ישראל, חייב במזוזה מיד, משום ישוב

ארץ ישראל. (והוא הדין לשואל בית דינו כשוכר) (ב"ב בשם הר"ר מנוח וכו"מ בש"ס). ובסכ"ג, השוכר בית מעובד כוכבים, חייב במזוזה.

²¹ תוס' מנחות מד ע"א, כל ל' יום פטור דלאו בית דירה דידיה הוא כדאמרינן פ"ק דבבא בתרא (דף ח). גבי נשתהה שם ל' יום הרי הוא כאנשי העיר.

²² רש"י ד"ה והשוכר בית כו' - פטור שמא יחזור בו.

²³ הנה כבר נחלקו במשמעות לשון השו"ע, הדנחלת צבי דייק מהשו"ע דגם מי ששוכר לשנה תמימה פטור כל ל' יום, ואילו בדרך החיים (מבעל החו"ד) ה"ל מזוזה

קט"ז, כ' דבכה"ג חייב מיד וכל הפטור הוה רק למי ששכר לפחות מל' יום. וכ"כ עוד בפת"ת סק"ח. וע' בשו"ת שבת הלוי (ח"ו ס' ק"ס) ובתשובות והנהגות (ח"א ס' תרמ"ד) בדמנינו ששוכרים ע"י חוזה חייב מיד. וע' שו"ת דובב מישרים ח"א ס"ב, ושו"ת ארי' דבי עילאי יו"ד ס' י"ז, ושד"ח מע' מ' ל' ק"ג באריכות.

²⁴ אג"מ (יו"ד ח"א ס' קט"ט). וכל שכן נוהגים לקבוע בלא ברכה חוץ מדירה ששוכרים לימות הקיץ (bungalow) שאינו אלא דירת ארעי, דבזה גם הדה"ח יודה, ע"ש.

²⁵ מנחות מד ע"א, אבל השוכר בית בא"י - עושה מזוזה לאלתר, משום ישוב דא"י.

²⁶ רש"י שם ד"ה משום ישוב א"י - דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה

אחרת אפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת.

²⁷ בערוה"ש כ' דאין נפק"מ בד"ן זה בין א"י לחו"ל. מיהו בחו"ה הביא בשם הפני משה והמאירי והמהר"ם חלאווה, דבחו"ל פטור אפי' אחר ל', דנחתין עוד דרגא מדין

א"י. ולכו"ע אפי' בא"י אינו אלא מדרבנן.

²⁸ שו"ע יו"ד רפז סכ"ב, והדר בפונדק בארץ ישראל, פטור ממזוזה שלשים יום.

²⁹ ע' שו"ת מהרש"ם ח"ד ס' קמ"ו בענין נר חנוכה על מסילות הברזל דינו כשוכר. ולנ"ד לכאורה הוה כפונדק דאינו בכלל דירת קבע.

considered places of dwelling and are exempt from Mezuzah regardless of how long one lives there³⁰. A house trailer (mobile home) is considered by most Poskim to be a regular place of dwelling if it is sturdy enough to withstand average winds³¹. A summer bungalow is subject to much discussion in contemporary Poskim. The Poskim conclude that a bungalow has the same Din as an ordinary renter, who is exempt for the first thirty days (in Chutz Laaretz) and then is obligated with a Bracha³².

A renter who is exempt from Mezuzah during the initial thirty days that wishes to affix Mezuzos anyway, should not make a Bracha when doing so until thirty days have passed³³. (Nowadays, a renter may be obligated immediately, see above from R' Moshe Feinstein זצ"ל.) At the conclusion of thirty days, some Poskim require that he remove the Mezuzah and reattach it after reciting the Bracha³⁴. The same would apply to someone who affixed Mezuzos on a house that he owns prior to moving into the house, since the Mezuzos were put up before he was obligated to do so³⁵. (It is often not clear at what point a person is considered having "moved in" to his house. In practice, as always, a Rav should be consulted.)

One who takes leave of a house should not remove the Mezuzos and take them with him, unless the subsequent resident will be a non-Jew³⁶. It is permitted though, to change the existing Mezuzos for other less expensive (kosher) Mezuzos³⁷. One may charge the subsequent occupant for the cost of the Mezuzos that he is leaving behind³⁸.

There are many aspects of Hilchos Mezuzah that we have yet to discuss. We will IY"H touch upon them in the coming issue.

גוט יו"ט,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

³⁰ חו"ה פ"ד ה"ו.

³¹ ע' שו"ת מנח"י ח"ב ס' פ"ב, שו"ת חלקת יעקב ס' ס"ב, דע"ק ס' רפ"ו ס"א, מזוזת מלכים ס"ק ט', וחוו"ה שם. וע' מקדש מעט שמסתפק בזה.

³² ע' שו"ת באר משה ח"ב ס' פ"ו – פ"ט, ובחלקת יעקב ח"ב ס' ז' וז', שד"ח כלל קי"ח, וחוו"ה פ"ג ס"ה. וע' לעיל הערה 24.

³³ שד"ח שם, ובחיי"א כ' דהמברך לא הפסיד וכ"כ הפת"ת (רפ"ו סק"י"ז) בשם הא"א, אמנם בנחלת צבי חזר והניח בצ"ע. במנח"ח (מצוה תכ"ג) כ' דאינו יכול להאריך בנידון זה וצריך קונטרס מיוחד בשבילו.

³⁴ ס' חקרי לב, ע"ש שהאריך והעלה דהוה חשש תעשה ולא מן העשוי. (אולם הרבה אחרונים נקטו דאין תולמ"ה במחוסר זמן, רק במחוסר מעשה, וע' מנח"ח.)

³⁵ ס' הבית ס"כ הערה מ"ח, ופשוט.

³⁶ שו"ע יו"ד רצ"א סעיף ב', השוכר בית מחבירו, השוכר חייב לקבוע בה מזוזה ולתקן מקום קביעותה. (ואפילו שכר הבית בחזקת שיש לה מזוזה, לא הוי מקח טעות) (ב"י בשם הרב רבינו המנוח). וכשיצא, לא יטלנה בידו. (ואם הקפיד על מעותיה, השני צריך לשלם לו) (ב"י בשם הרב מנוח). ואם שכר הבית מעובד כוכבים, או ששכרו לעובד כוכבים, נוטלה ויוצא. הגה: ועובד כוכבים שבקש שיתנו לו מזוזה, ורוצה לקבועה בפתחו, אסור ליתנו לו (כך השיב מהרי"ל). ונראה לי דמ"מ במקום דאיכא למיחש משום איבה, ושירע משום זה לישראל, שרי (כנ"ל). ובהוספות לצואת ר"י החסיד (מהד' מרגליות עמ' ל"ג) כ' דהוה סכנה ליטול המזוזות. נפרד"י החדש פ' ואתחנן אות כ' הביא בשם ס' שושן עדות (תלמיד הרמב"ן) דאין ליטול והנוטל תמות אשתו (ל"ע). וע' דעת קדושים ס' רצ"א. ואפי' אם לא השכירו ועומד ריק, מבואר בשאילת יעבץ ס' קי"ז דאסור ליטלו. (ובעצם דבר זה במח' שנוי' דרק לדעת הנמוקי" חייב במזוזה בדירה שאינו דר בה, והרבה ראשונים פליגי עליו. אולם אפשר דהסרת מזוזה שכבר שם גרע טפי ויל"ע). ואם משכיר דירתו לעכו"ם חייב ליטלו עמו וכנ"ל בשו"ע, וע' בפת"ת בשם שאילת יעבץ שיעשה כן קודם שנכנס העכו"ם, וכ"כ בשו"ת יד אפרים יו"ד ס' ט"ו.

³⁷ דע"ק שם, ודוקא אם יש לו מקום לקבוע אותה במק"א.

³⁸ רמ"א שם, וכל בחו"ה שאפי' למזוזה חשובה אינו יכול לבקש יותר מדמי פשוטה (כיון שביד היוצא להחליף).